

Amint arról lapunk hasábjain beszámoltunk, augusztus 2-án és 3-án a Szamosújvár melletti Kérőfürdőn szervezték meg a két évvel ezelőtt útjára indított, akkori elnevezésén Millenniumi Sokadalom idei rendezvényét, amely mára Erdélyi Sokadalommá változott. A rendezvénysorozat anyagi támogatását a magyar állam biztosította, és a budapesti Honvéd együttes művészeti vezetője, *Novák Ferenc* támogatta. A záró gálán Novák Ferencet kértem meg arra, hogy értékelje az idei Sokadalmat. /.../

- Ezelőtt három évvel Kolozsváron négy gyermek-együttes volt, ma tizennégy hagyományörző gyermekcsoporthoz lépett fel. Ez elképesztő felfutás, nem? És szerintem az a fontos, hogy a gyermekek táncoljanak. Amint Kodály Zoltán mondta, ha valaki megtanul száz népdalt, és tudja a szövegeket, annak az identitásról már nem kell semmit mondani, az tudja, hogy hová tartozik. Ezekből majd mérnök lesz, munkás, orvos, varrónő, bármi, de ez a négy-öt éves élmény egész életében végigkíséri.

- Mi a véleménye a nálunk s főleg a szórványvidékeken tapasztalt népességfogyásról? Van-e jövője az erdélyi magyarságnak?

- Én úgy érzem, hogy igen.

/.../

- Bízunk abban, hogy hat-nyolc év múlva, amikor Románia bekerül az Európai Unióba, itt is megváltozik a gazdasági helyzet, és az emberek már nem fognak Magyarország felé vándorolni. Felvidékről például már nem jönnek annyian, mint Erdélyből, vagy a Vajdaságból. Ott már nem adják fel olyan könnyen a kialakult életmódjukat. A gazdasági helyzetnek kell tehát megváltoznia, és Magyarországnak is elsősorban ezt kellene támogatnia. Fejlődő, virágzó vállalkozásokat kell létrehozni, hogy itt lehessen tartani az embereket.

Köllő Katalin
(Szabadság 2002. augusztus 6.)

* * *

Id. Áján Gergely Gerő

Életút

Az itt következő, túlméretezett önéletrajzzal szándékom egyben korrajzot is adni az eltelt hetven évről azoknak a fiatal magyarörmény képviselőknél, akiket örömmel fedeztem fel a listán. Az indulók közül én többük életrajzát tudom kiegészíteni.

A családi szájhagyományainak és Szongott Kristóf Genealógiájának kutatásai alapján az örmény fejedelmek leszármazottai vagyunk (lásd: 13-ik oldal; nevünk örményül fejedelmet jelent).

Elemi iskoláimat 1939-ben Szamosújváron, az örmény katolikus iskolában kezdtem. Nagyszüleim az akkor még örmény többségű város módos, köztisztelőben álló polgárai voltak. Dédnagyapám Áján Lukács a szamosújvári Kereskedelmi és Hitelbank megalapítója, bankigazgató volt.

A másik dédnagyapám Fekete Lázár nagybirtokos Bihar megyében, Egeresen.

Az Áján család a város kereskedelmi és kulturális életében vezető szerepet vitt. Nevünk a nyersbőrös nagykereskedelemben európai jelentőségű volt.

Az 1940-es évek elején, az erdélyi sorsfordító években éltem át a II. Bécsi döntés előtti időszakot, az erdélyi bevonulást, majd a visszavonulást. Minden után érdeklődő gyerekként mindenhol ott voltam, minderről tájékozódtam. Mint az első számú Áján unokától, ezt akkoriban természetesnek is vették.

Édesapám, Áján Lukács 1943/44-ben tartalékos tisztként az orosz fronton harcolt. Amikor a Kállay Miklós vezette kormány került hivatalba, már tendencia volt, hogy menteni kellene a magyar életet. Édesapámat, mint négy gyermekes apát leszerelték.

Úgy döntött, hogy áttelepülünk a Bécsi döntés előtti Magyarországra. Frontkatonaként tudta azt, hogy mit jelent egy frontvonal átvonulása.

Egylovas stráfkocsival indultunk el. A kocsin négy gyermek, édesanyánk az ötödikkel áldott állapotban.

Én, mint a legidősebb, ettől kezdve 13 évesen főszereplővé váltam.

Felvonuló és visszavonuló alakulatok, az utakra mért légicsapások, a naponkénti létért való küzdelem nekem akkor egy nagy kalandot jelentett.

Az okos ló Kérő gyógyfürdőtől nem volt hajlandó tovább húzni a szekeret.

"Ez az a ló, amelyik idáig szokta meg a járást!" - mondotta nagybátyánk és kicserélte az engedetlen. A cserélő Gráz mellett, Mitteldorfban tért a nagy legelőkre.

Ekkor lettem a gyakorlatban nagykorú, az ötödik testvérünk is itt jött a világra. A bürgermeistertől kaptam magyar hátszlóval kínlódtuk végig az utat Budapestig. Minden aknatölcsért átugrott.

A rommá lótt városban az Erdélyben nőtt fiúnak gyorsan kellett asszimilálnia, hogy a család túléléséhez hozzá tudjon járulni. A megkapaszkodás két-három éve után aztán jöttek a Rákosi-időszak borzalmái.

Minden vagyonunk Erdélyben maradt. 1946/48 konszolidált évei után, a budapesti kitelepítések elől Balatonzamárdiba költöztünk, igen kicsike nyaralónkba. Ez nekem újabb kalandot jelentett.

A hetünkre édesapánk 1.200 forintos könyvelői fizetése jutott; az akkor osztályidegennek kikiáltott, nyomorgó értelmiségi család a túlélésben bízva menekült a Balaton mellé.

Mint családom egyre inkább főszereplővé váló tagja, egy egész nyáron dolgoztam cséplőgép mellett, voltam pék, tejes, erdészeti segédmunkás. Innen vonultam be 1952-ben katonának. Jó messzire, Nyíregyházára vittek.

Itt kezdődött „politikai” karrierem. A kitelepítések előli menekülés miatt Budapesten érettségizni nem tudtam, de hét gimnáziumi osztályom is adott annyit, hogy én tartottam a Szabad Nép felolvasásából a „sajtófélórákat”. A kommentárokat a politikai tiszt tartotta. Én tudtam olvasni, ő nyökögött. Ettől kezdve a képzeletbeli kartonomra ráírhattak valamit, mert miután a „Május 1” Ruhagyár kultúr csoportjával előadtuk a „Csínom Palkó”-t, amelyben címszereplő voltam, a nagy siker után tiszthelyettségé léptettek elő.

Leszerelés után Lászlóffy István közreműködésével a pécsi Nyersbörgyűjtő és Készletezőnél tudtam elhelyezkedni. Ott Bátrín Márton, egy öreg örmény volt a telepvezető. Mindez azért érdekes, mert az összes nyersbőrös nagyapámnál tanulta a szakmát.

Addig dolgoztam a nyersbőr szakmában, amíg Lászlóffy Istvánt ki nem akarták tenni a szocialista vállalat vezetéséből. Ekkor nálam is találtak néhány befülledt disznóbört...

1955-ben a Kőolajvezeték Vállalatnál tudtam elhelyezkedni udvari segédmunkásnak. Zamárdiból naponta jártam Siófokra.

Sok derék, tisztességes ember dolgozott itt, a vállalat alapjai a MAORT-ig nyúltak vissza (Magyar-Amerikai Olaj RT). Számosan még Erdélyben, az ottani gázfeltárások idején, 1940-ben léptek be a vállalathoz. Ez a közeg sokmindenhez lehetőséget nyitott. Becsülték a munkát, a kezdeményezőkézséget, a tehetséget. Ott, ahol segédmunkás voltam, felhívták rám a nagy hatalmú vezérigazgató figyelmét. Olyan beosztásba kerültem, ahol sokat tehettem az emberekért.

Aki népből, nemzetben tudott gondolkodni, az tette a dolgát és örvendett az eredményeknek. Talán ennek köszönhető, hogy Siófokon nem tudok ellenségemről.

Az 1950-es években az országot legális körülmények között igen kevesen hagyhatták el. Szerettem volna világot látni, és jelentkeztem a Duna-Tengerhajózási RT-hez. A legegyszerűbb beosztásba is igen nehéz volt bekerülni, de nagy szerencsém volt. Az egyik nap még a siófoki vállalatnál voltam könyvelő, amikor kaptam egy táviratot: „Hajózzon be a Csepeli Szabadkikötőben az M/S Debrecen tengerjáróra hajópincérnek.” (M/S = Motor Ship - a szerk.) Négy éven át hajóztam a magyar kereskedelmi tengerészetnél.

Volt siófoki munkatársaim eleinte fogadásokat kötöttek, hogy melyik utamról nem fogok hazatérni. Magyar hazám és szüleim iránti szeretetem mindig erősebb volt az egyéni boldogulás kísértésénél. Mindig hazatértem és a kevés itthon töltött idő alatt sokszor kerestem fel élményekkel gazdagon volt kollégáimat. A Kőolajvezeték Vállalat idővel Somogy megye legnagyobbja lett, 5600 főt foglalkoztatott.

Az igazgató kijelentette, hogy ha vissza akarok térni a szárazföldre, a vállalat visszavár és kapok egy kétszoba összkomfortos lakást. Amikor már többet voltam Isztambulban, mint Budapesten, ott is láttam az emberi nyomort, nincstelenséget és éltem a felkínált lehetőséggel.

Mélyen szociális beállítottságom és korrupció-ellenességem hamar szociálpolitikai főosztályvezetői beosztásba emelt.

Érettségizni, főiskolai képesítést szerezni csak később, a munka és a család fenntartása mellett tudtam. Két gyermekem: Gergely a Miskolci Műszaki Egyetemen szerzett mérnöki diplomát, Katalin pedagógus. Négy unokám van.

Siófokon igen sokan dolgoztak az olajiparban, az ő elismerésük és értékítéletük megnyilvánult az örmény kisebbségi választásokon. Négy éve 4932 szavazatot kaptunk. Idén egy fillért sem fordítottunk kampányra, még a felkínált szereplés lehetőségét sem fogadtam el a Siófoki TV-ben; 3399-en szavaztak ránk.

Bízom abban, hogy végre a Magyarországon élő, több hullámban betelepült és ide gyökerezett örménység összefog, és kirekeszti azokat önmagából, akik semmibe vették a legalapvetőbb erkölcsi normákat.

A vezetőknek olyan rendet kell létrehozniuk, amelyben az úgynevezett magyarörmény és az úgynevezett keleti örmény megtalálja a testvéri összetartozás és összefogás érdekszövetségét. A lehetőség pillanata közeledik, elszalasztása vagy rossz személyi döntése egyenlő a Magyarországon élő örmény kisebbség morális megsemmisülésével.

E lehetőségre hívom fel mindannyiunk figyelmét.

* * *

Petelei István

A tolvaj

A vizsgálóbíró - egy szelídszemű, sugár ifjú ember - felhozatta Madár Márton favágót a tömlőcből, s így szólt:

- Mondja el, Márton, igazán, szép renddel, amint történt az a szerencsétlen eset?

- Igaz, tekintetes bíró úr, szerencsétlenség volt az! Én nem vagyok gonosz ember, én nem bántottam az öreg boltost. Én sohase bántok mást... Soha életemben sem volt dolgom a törvénnyel, pedig negyven felé járok, s csak azóta öszülök, hogy itt benn vagyok. Azelőtt, ha egy-egy szerencse fehér szálát kaptak a hajamban a gyerekek... odahaza. Odahaza... a gyermekek, mert két leánykám van, tekintetes bíró úr és egy fiam! Már a barátokhoz jár betűre. Úgy hívják, mint engemet. Az Isten nevelje becsületre, s ne engedje, hogy ilyen szerencsétlenségbe essék, mint az apja.

De a szerencsétlenségbe nem a fiam miatt estem. Hanem a leánykámmal karácsony estén mentünk ki a piacra, hogy lássuk az angyaljárást. Nálunk régebben az új esztendő éjjelén járt az angyal, s odahaza ilyenkor ébresztette fel a feleségem a gyermekeket, hogy egy kis diót, aszaltszilvát, mit, egy-egy kis rongybubát rakjon ki az asztalra, s meggyújtja a gyertyát, mikor harangoznak -, hogy örvendjenek. De most karácsonykor járnak az angyalok, s az embernek megáll az esze, oly gyönyörű aranyos, fényes fenyőfák látszanak ki mindenfelé az ablakokból... Azt mondják, hogy valami német eredetű angyal csinálja eztet a változást. .. Ez volt a baj, instálom...

Pedig nem is ácsoroghattunk sokat akkor karácsony estén, mert ropogott a tél, irgalmatlanul. A kicsi Zsuzsikámat az ölemben vittem, hogy ne fázzék meg, de Rózsika a fiamat vezette a kezén, mert ő a nagyobbik. Azt mondom nekik: „Szaporázatok, tapogjatok, Rózsika, mert megfagytok!” A csillagok úgy ragyogtak, mint a csizmadia gyertyaellenző vizesüvegei, s az oláhvargák kórusa alig tudott kántálni a nagy didergésben.

„Nem - mégis azt mondja Rózsika -, ne menjünk el még innen, lelkem apám. Óh, milyen gyönyörű.” S megáll a szegletboltos ablaka előtt, ahol a szerencsétlenség történt - s úgy reszkettek mind a hárman.

„Nem - azt mondja s a szeme szinte kiült az orcájára -, nem, még ne menjünk innen, lelkem apám. Ilyen gyönyörű nincs is a világon.” S nézem: hát könny pereg le az arcán. A hidegtől lesz ez, mondom. De nem - mert az ablak alatt mind emelkedik a leányka lábujjára, hogy lássa azt a gyönyörű fenyőfát a szegletboltos első szobájában, ami tele volt aggatva arany szálakkal, édességekkel, drága játékokkal. A boltosnak az unokája pedig egy olyan bubát ölelgetett, mintha lelke lett volna, és még egy másikat is rázogatót a karján...

„Nézd, pislog a baba”, suttogta Rózsika és kacagott...

Menjünk, azt mondom, de nem mozdul Rózsika, pedig engedelmes gyerek, amióta van...

El volt rontva az esténk, instálom.

Rózsika nem is eszik, se nem szól, hanem felkuporodik a kemence padkájára, üldögél, aztán felugrik jár le s fel, szinte futva. „Mi lel?” azt mondom, de arra se szól, hanem sírdogál s reszket, mintha a hideg rázná... „Ne búsulj - azt mondom -, a mi angyalunk tudod, nem karácsonyba jár, hanem újesztendőre: meglátod, még szebb bubát hoz neked, mint a boltos unokájáé... csak várj, mert te jó gyermek vagy”... mert tudtam, hogy az jár a fejében... az a pislogó baba...

A feleségem (engedelmet kérek a szóért) nyersbeszédű asszony, de jó a szíve, a-az... odamegy, meglöki a gyereket: „kötél a nyakadra - azt mondja - te béka, nem hajas buba... vagy mi a nyavalya bánt?” ezt mondta, olyan szemet vetett reám, mint a hegyes vasvilla. A gyermek csak csipog, éjjel mind hánytorg;